

rădăcina, partea de sevă a cuvântului, prin faptul că ele aruncă în umbră sau mai propriu zis în şoaptă aproape neauzită, acele părți ale cuvântului pe care mintea le primește fără ajutorul ușechii

I, OLIMPIU ȘTEFANOVICI-SVENSK

Londra, British Museum.

22 I. 927

VII

Nouă contribuționi la Bibliografia veche românească¹⁾.

Ciiasloveți, Sibiu 1696.

Iată câteva completări la descrierea dată în *Bibliografia veche românească* vol. I, pag 339, Nr 101

Pe foaia 244, după terminarea rugăciunilor de dimineață, aflăm iertarea de gieseți cu textul următor

Pretine, Pravoslavnice Cetitoriu, cu umilință te rugăm : unde vei afla nescare greșuri în lucrul acesta al nostru, în slove, în cuvinte, să nu blăstămi : ce cu blândează îndrep-tează și plinează-se-vai precât am putut cu nevoință am lucrat, și precum am aflat în izvod aşa am dat și am lucrat, și precum am aflat în izvod aşa am dat și în tiparul Ce te rugăm iartă, ca și tu să dobândești Ertăciunea del[a] Dom-nul nostru Is Hs al cărui dar și mă și noi îl rugăm să fie cu tine pururea.

*Iubitoru de osteneală
Pop : Kiriac, G și Tip.
și Avraam Arhidiacon*

¹⁾ Cf *Dacoromania* Vol V pag 601—619, *Octothul mic* tipărit la Brașov (1557) împreună cu un *Evangheliar slavon* (1580?) vor forma un articol separat De asemenei o *Carte de rugăciune* tipărită în Belgrad înainte de Catechismul calvinesc (1640), care conține Molitvele descrise în articolul D-lui prof univ N Drăganu „*Codicele prieagului Gheorghe Ștefan Voievodul Moldovei*” în Anuarul Institutului de Istorie Națională Cluj 1926, Vol III, pag 181—250 La pag 184, la punctul 15, citim „*Molitive de rugă de peste săptămână către trei pe zi* scoase de Măria sa Gheorghe Ștefan voevod, le-au scos din limba sărbească pre limba românească Aceasta carte face parte din primele tipărituri Rakocziene

Literile, ornamentația tipografică la finale și în loc de frontispiciu sănt identice cu ale Molitvenicului dela Belgrad 1689, tipărit tot de Kiriac Se vede că tot materialul tipografic a fost transportat dela Belgrad la Sibiu, căci literele Chiriacodromionului din Belgrad (1699) se deosebesc de acestea, se introduc noi caractere și frontispiciu În acest Ceasloveț, pe foaia 2, să află Tatăl nostru, pe care-l reproduc pentru ca să poată servi de comparație cu alte texte anterioare și ulterioare

*,,Tatăl nostru ce ești în ceriuri sfînțească-să numele tău
Vie împărăța ta, Cumu-i în ceriu aşa și pre pământ Pâinea
noastră de toate zilele dă ne-o noao atsăz Și ne iartă greșalele
noastre, cum ertăm și noi ale greșitilor noștri Și nu ne duce
pre noi în ișpită, ce ne izbăvește pre noi de vicleanul. Că a ta
raste împărăția și putearea și slava, acum și până în veaci,
Amin*

Iată conținutul acestui Ceasloveț

Polunoștniță de toate zilele	Joi 36
Polunoștniță de sâmbătă	„ 33
Începutul răsosului (Psalinii duminecii)	„ 81
Începutul lui pervi ceas	„ 90
Începutul al tretilui ceas	„ 97
Începutul lui șestil ceas	„ 107
Inceperea obeanitei	„ 116
Începutul al 9 ceas	„ 126
Începutul vecerniei	„ 132
Începutul pavecerniței mici	„ 145
Începutul pavecerniței mari	„ 171
Troparele Învierii	„ 185
Troparele și condacele zilelor	„ 191
Ceasurile zioa de Paști	„ 194
Cinstitul paraclis al Născătoarei	„ 194
Rugăciunile Vasile cel mare	„ 226
Rugăciunea după cuminecătură	„ 230
Rugăciunile de seară	„ 236
Rugăciunile de dimineată	„ 244
Rânduiala lunilor	„ 330

Molitvenie, Râmnic 1706

Bibliografia veche românească Vol I, pag 541, nr 150
 cunoaște această carte însă numai cu 190 pagini Cartea completă are 453 pagini

La sfârșit, pe pagina 451, citim următoarele.

„*Cade-să a ști, că în Molitvenicul acesta pentru toate tainile și trebile ce să cuvin a le isprăv[ă], preotul s'au pus, ară slujba la priceștania bolnavului, noi n'am pus, precum vedem ca să află în Molitvenicele slovenești, ca ce că în izvoadele grecești nu să află această rânduială făcută osebi, nice urmează a să face vre-o slujbă la acest lucru, ce numai după-ce mearge Preotul acolo unde va fi bolnavul Întârui treburi să-l ispovădească cum să cade, și apoi să-l priceștuiască cu Dumnezeestile taini, zicând bolnavul de va ști carte Crez Doamne și mărturisesc, că tu ești adevărat Hs Firul lui Dumnezeu celui viu Tot până în sfârșit Iară neispoveduit să nu îndrăznească Preotul a-l cumineca, că vor cădea amândoi în osândă*

Pagina 452

Slavă cinstă și închinăciune celui în Troiță unuia Dumnezeu, carele ne-au ajutat după început de am ajuț și sfârșitul Iară cei ce veți întâmpla a ceti bucurăți-vă în Domnul și vă rugăți pentru noi și ce greșală veți afla, veri în cuvinte, veri în slove, îndreptați cu Duhul blândețelor, neținindu-ne în ponos, că precum iaste cu neputință ceriul a să vedea fără de nori, aşa și tipariul fără de greșală

Pe pagina 453

Să se ști și aceasta, că de veri cerceta pre amăruntul rândurilele și tălmăcirea acestui Molitvenic, și de-l veri potrivii cu niscare izvoade slovenești, veriunde ar fi tipărite și nu se va potrivii, să nu o pricești îndată a defaima, că ce noi am urmat Molitvenicului grecesc carele l-au tipărit Nicolae la anul dela Hs 1691 Si după cât ne-am fost puțință și intru înțeles și intru rândurile am asezat, pre alocarea am și adaos în tălmăcire pentru scurtarea limbii Rumânești, așziderea

și la învățături și la Rândurile pentru rostinea Preoților, și pentru mai leznele lor. Iară ceale ce nu s'au pus nici decum, s'au lăsat.. pentru că sănt Arhiești, iară altele că nu le slujesc pre aceaste locuri

Molitvenic, București 1722.

Euhologion / adecă / Molitvenic / acum a treia oară tipărit după / rândunala celui grecesc / În zilele de Dumnezeu îndărăt Dom / nu a prea luminatului oblăduitoru / a toată Țara Românească / Ioanu Nicolae Alexandru Voievod / Mavrocordatu / cu blagoslovenia și cu toată cheltuiala prea/sfințitului Mitropolit al Ugrovlahiei. / Kir Daniil / În scaunul Bucureștilor / La anul dela Hs 1722 / De Sava Ieromonahul Tip. /

În 4º de peste 4 foi nenumerotate și 538 pagini numerotate.

Pe verso titlului Stema Moldovei și a Țării Românești. Vezzi reproducerea în *Bibliografie* vol. II fig 284

Tipărit cu negru și roșu cu 26 rânduri pe pagină.

Pe verso titlului se află următorul vers :

*Buurul, corbul și crucea trei seamne minunate,
Darurile tale vestesc Doamne prea îndărăt.
Buurul, Domnu Moldovei că ai fost te însemnează,
Corbul al țării Rumânești stăpân te adevărează
Iară crucea pravoslaviei bun paznic te arată,
Nicolae prea înțeleptule cu inimă curată
Aceasta în veaci te va păzi cu cinstă și cu pace
Și pre vrăjmașii ii va ¹⁾ surfa, ca praful ii va face*

Prefața are numai sfârșitul.

Pe urmă urmează :

Cu cuvântarea cea mai denarinte, Către prea Sfințitul și de Dumnezău dăruitul archeepiscop și Mitropolit a toată Ugrovlahia Kir Daniil după căzuta datorie ca unui stăpân ii aduc plecată închinăciune.

Urmează textul, însă exemplarul cunoscut de mine are numai o pagină, restul lipsește

¹⁾ Tipărit · vrăjmaș îni va

Liturghie, Bucureşti 1728

Bibliografia veche Românească vol II, pag 35 nr 196 descrie această carte, confundând-o însă, probabil, cu alt exemplar, din alt an. Exemplarul este identic cu acela din anul 1713, adecă o retipărire. Are 210 foi și nu 248 cum se descrie în Pinaxar nu se trece nimic ce ar trece peste 210 foi. Atât exemplarul din anul 1713 cât și aceste din 1728 se termină cu *Ecteniile ce se zic la morți*.

La sfârșit numai atât.

Sfârșitul Dumnezeestii Liturghii.

Apostol, Buzeu 1743

Bibliografia veche românească, vol II pag 65, nr 230 descrie această carte, fără să cunoască un exemplar complet. Cartea completă are 178 foi numerotate. Pe ultima se citește următoarea iertare de greșeli

Unuia Dumnezeu celui în troiță slăvit Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt, fie dela noi robii săi, mulțămită, cinste, laudă și închinăciune, căci ne-au indemnătat de am început, și ne-au ajutat de am scos cu tipariul această sfântă carte Apostol Iară pre tine pravoslavnice cetitoriu, cu smerenie te rugăm ca de vei afla ceva nu bine alcătuit sau greșit, aceara să o acoperi cu blândețele dragostei, și să o socotești a fi din nesăvârșirea slabiei minți Iară nu din voia ostenitorului. Aducându-ți aminte, că totuși acenăști neputințe săntem părtășii. Și Dumnezeu carele numai singur răste de săvârșat, să te învrednicească vederii feații sale, și mila lui să fie cu tine pururea.

Liturghie, Bucureşti 1746.

Dumnezeestile și Sfințele / Liturghii / acelor dintru sfînții Părinților / noștri alui Ioan Zlatost alui Bașile cel Mare, și a Predestinii. / Acum tipărite, intru al dorlea an / din a patra Domnie a țării Rumânești, / a prea luminatului și prea înălță- / tului Domnului nostru / Ioan Konstandin, / Nicolae Voievod /

cu blagoslovenia prea sfîntului lui Mitropolit al Ugrovlahiei / Kir Neofit / și sau tipărit în Tipografia Domnească în orașul Bucureștilor /

La anul dela zidirea lumii 7254 / De cucearnicul între Preoți Popa Stoica Iacovici Tipograful

Titlul într-un chenar simplu, pe verso se află stema însăși cu literile I. N. K. V și următorul vers

A supra peceții stihuri politice

A țăru rumânești cu bună fericire

Aceaste doao peceț Hs. le găteaște,

Și Domnului Constanțin le dăruiește,

Ca să poată stăpâni cu bună voire,

Îndelungându-l pre el întru norocire

În 4⁰ mic de 2 foi nenumerotate și peste 244 pagini numerotate Tipărit cu negru și roșu, cu 26 rânduri pe pagină. Are mai multe gravuri

Ceasoslov, Blaj 1752 ediția I.

Această carte este necunoscută de *Bibliografie* și este prima ediție a Ceasoslovului. Exemplarul cunoscut de mine este incomplet. Începe cu pag 33 și are peste 652 pagini. Formatul este 8⁰ mic tipărit cu negru, două feluri de litere mici de tot și de mărimea obișnuită. Rândurile variază de la 17 la 23. Caietele se combină din 8 foi, primele patru semnate cu chirile Caietul e cu literă mai mare, iară foaia cu literă mai mică. Această carte începe să se tipărească în anul 1751, fapt constatat din două imprejurări și anume. O gravură poartă anul 1751 cu cifre arabe, iar mai departe scara Păscăliei începe cu anul 1751. Anul 1752 ca data terminării cărții o stabilesc tot din Păscălie, unde textul începe cu anul 1752. Are mai multe gravuri semnate de zugravul „Vlaicu”

Gravurile sănt

La pag 102 Isus Pag 182 Batjocorirea lui Isus La pag 197 Isus cu crucea. La pag. 258 Luarea lui Isus de pe cruce La pag 283 aşezarea lui Isus în mormânt La pag 388 Învierea lui Isus. La pag 574 Maica Domnului cu Isus,

având jos următoarea inscripție *Icoana Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, carea ai lăcrămat în Ardeal în Sfânta Mânăstire dela Nicula 1699 Februarie 4*

La pag. 606 Duhul Sfânt

Dela pag. 647 înainte se află Păscălia

Ceasoslov, Blaj 1753 (?)

Tot un exemplar necunoscut de *Bibliografie* este și ediția a doua a Ceasoslovului dela 1752. Exemplarul cunoscut de mine este defectuos, începe cu pagina 21 și se termină cu pag. 586. Literile sunt de două feluri și identice cu cele din ediția I. Frontispicile, inițialele și gravurile tot aceleași, semnate de Vlaicu. Comparând textul ed. I și II constatăm pe aceeași pagină deosebiri; prin urmare avem a face cu altă ediție. Ediția I epuizându-se repede, cererile fiind mari, s'a tipărit ediția II și anume înainte de Strajnicul din Blaj (1753). Căci după acest Strajnic, tipăriturile introduc oarecare forme noi tipografice. Cel mult ediția II a putut fi tipărită imediat după Strajnic. Aceste împrejurări m'au determinat a fixă tipărirea la anul 1753.

Cartea are formatul în 8º mic, e tipărită numai cu negru, cu litere mai mari și 20 de rânduri pe pagină, sau cu cele mai mici, cu 22—23 rânduri. Caietele se compun din 8 foi, aceeași signatură ca la ed. I

Apostol, Iași 1756

Bibliografia veche românească, vol. II pag. 132 nr. 296 descrie această carte fără să cunoască exemplarele complete.

Exemplarul complet are 174 foi numerotate La sfârșit numai atâtă :

Sfârșit și lui Dumnezeu mărire de ne-au ajutat după început, de am văzut și sfârșitul.

Acatist, Blaj 1763

Amintit de *Bibliografie* în vol. II pag. 160, nr. 331 după Popp, *Disertație* No. 47, fără a cunoaște cartea.

Exemplarul meu are acest titlu :

*Acathistriariu / Cu multe alease rugăciuni / pentru evlavia
fiște căruia creștin Cu blagoslove/nia Prea sfîntului / și
Prea luminatului Domn / P. Pavel Aaron / de Bistra, prin
țara Ardea/lului și părților ei îm/preunate, Vlădicul Făgă-/
rașului. Tipărit la Sfânta Troiță în Blaj/ anii dela Hs
1763 / De Ioann Râmniceanul Tipograf*

Titlul este încadrat într'o gravură simplă, semnată de Vlaicu 1751 Pe verso o gravură fără semnatură

În 8⁰, de 2 foi fără numerotație și peste 656 pagini numerotate. Tipărit cu negru și roșu, 18 rânduri pe pagini

Ceaslov, Iași 1763.

La titlul descris în *Bibliografie* Vol. II pag. 160 nr 332 se mai adaugă .

De Grigorie Stanoviciu Tipograful.

Titlul e încadrat foarte simplu, pe verso se află o gravură, Maica Domnului, tot încadrată, cu următorul text .

*O prea Sfântă Maica lui Dumnezeu
Fie-ți milă de noi, norodul tău,
Și nu ne lăsa până în sfârșit să perim,
Căci întru tine toți nădăjdum,
Ci cu ale tale Sfinte rugi soleaște :
De muncile ceale vecinice ne izbăveaște*

În 4⁰, de 2 foi fără numerotație. Câte foi numerotate aveă nu știu, deoarece am aflat numai titlul cu 2 foi din text.

Tipărit cu negru și roșu cu 22 rânduri pe pagină.

Psaltire, Blaj 1764.

Amintită de *Bibliografie* Vol. II pag. 162 nr. 339, după Popp, *Disertație* No 47.

Iată titlul

*Psaltirea/prorocului și împăratului/ David/ acum a trera oară
tipărit cu blagoslovenia/Prea Sfîntului/ Kiriu Kir/ P Pavel*

Aaron/Vlădicei/Făgărașului/În Sfânta Mitropolie/ a Blațului/ Anii dela Hs 1764

În 8°, cu o foaie fără numerotație și peste 510 pagini numerotate Tipărit numai cu negru, titlul încadrat într'un chenar foarte simplu Pe verso este o gravură reprezentând pe David Prorocul și semnată de Petru Râmnicianu, 1764

Dacă această carte a avut Predoslovie nu se știe, deoarece exemplarul cunoscut de mine începe cu foia 3 și se termină cu foaia 510 Urmează Învățătura cum să citește *Psaltirea*

Literile sănt de un singur fel Pe pagină sănt 18—19 rânduri

Pentecostarion, Blaj 1768.

Pentecostarion/acum întâiu aşezat și tipărit, după rânduiala besearicu/răsăritului/Supt stăpânirea Prea înălța/teri Împărăteaseri Râmleanilor/Prințeaseri Ardealului Iproci /Doamnei / Doamnei Mariei Theresii / cu blagoslovenia celor mai mari /Tipărit în Blaț în Tipografia/Mănăstirei Bunei-Vestiri /Anii dela Hs 1768

Titlul este cuprins într'o gravură semnată de Petru Papavici, Tipograful Râmnicianul Pe verso o gravură fără semnatură

În folio de 2 foi fără numerotație și 202 numerotate Tipărit cu negru și roșu, pe două coloane, cu 40 de rânduri pe coloană. Are vreo câteva frontispicii

Prefața sună astfel

Către Cetitoru

Vrând a tipări acest Sfânt Pentecostariu carea să ceteaște și să cântă prin Sfintele Besearici a Răsăritului începând din Sfânta și luminata zi a Paștilor până în Duminica tuturor Sfintilor și aducându-ne aminte de porunca Sfinteri Besearici Ca prin Sfintele besearici, rugile ceale adevărate și lămurite, să se facă, (precum în Pravilă, Sfântul sobor

dela Carthageni în chanonul 101 arată), Ne-am nevort a urma Izvodului celui mai vechiu grecesc Pentru acera nu te mira, nici ne vinovăți de vei găsi într'acest Pentecostariu sau adaos ceva, care în cele rumânești și slovenești, până acum tipărită, nu să găseaște, sau lăsat ceva, care într'altele să găseaște, ci cu umilință și cu frica lui Dumnezeu ceteaște, căută, sau pre alții căutând, sau cetind ascultă, aducându-ți aminte ca cum ai vorbi cu însuși Dumnezeu nevăzut precum învață Triodul lunii în săptămâna cea dintâi a sfântului Post.

Triod, București 1768

Bibliografia veche Românească Vol. II pag 192, nr 367 descrie această carte și spune că s-ar fi tipărit la anul 1769, socotind data de tipărire după titlu unde se spune că „s'a tipărit dela zidirea lumii la anul 7277”. Triodul acesta cum o să vedem mai jos, a fost tipărit în anul 1768

Cartea este în folio, de 2 foi nenumerotate și 470 foi numerotate Descrierea ei corespunde cu ceea din *Bibliografie*

La sfârșit

Tipărtu-s'au și s'au Diorthosit aceasta sfântă și Dumnezească carte ce să chiamă Triodion, prin iubirea de osteneală a nevreadnicului și smeritului între Ieromonahii Grigorie Ieromonahul Iară cei ce vă veți întâmpla a ceti această sfântă carte, bucurăți-vă în Domnul și orice greșală veți afla, în cuvinte sau în slove, cu umilință vă rugăm ca să îndrepătați cu Duhul blândețelor negrăbindu-vă a ne pună în ponos, că n'au lucrat îngeri · ci mâna de tăărâna și minte de om păcațios, cuprins de slabăciunea firei carea nu lasă nici pre un om a rămânea fără de greșală la tipărit. Deci știm adevărat știm, că multe alunecături și greșeli se vor fi făcut prin multă osteneală și prin citirea prubelor de noaptea (că cu adevărat și noaptea de multe ori o am făcut în loc de zi) Că pre cât am putut cu nevoință am lucrat Cu plecăciune dar vă rugăm că se ne iertați și Dumnezeul păcii să fie cu voi acoperindu-vă greșealele

Precum doresc să ajungă la vadul cel cu adăpostire cer

ce sănt bătuți de valuri în luciul Mării aşa doreasă și tipograful să ajungă la sfârșitul cărții

Și s-au început acest sfânt și Dumnezeesc lucru la luna lui Iulie în ziua dintâi și au luat sfârșit la luna lui Noemvrie în zile 7, la anii dela Hs. 1768

Anthologhion, București 1777

Bibliografia veche românească, Vol II pag 218 nr 398 descrie această carte, însă nu cunoaște un exemplar complet Cartea are 3 foi fără numerotație Foaia 1 este titlul, foaia 2 predoslovia și foaia 3 o gravură mică în chenar de liniaatură „Maica Domnului”, iară pe verso „Iisus Hristos”.

Predoslovia se termină cu :

Al pravosloviei voastre rugătoriu către Dumnezeu Smeritul Mitropolit al Miralichiei,

Filaret

Molitvenic, Râmnic 1782

Bibliografia veche românească Vol II, pag 274, nr 453 descrie această carte, însă nu cunoaște exemplarul complet Cartea completă are 360 foi numerotate și la sfârșit cîtim următoarele .

Precum cel lipsit de lumina ochilor umblând să poticeaște adease, așișdereea și mintea Diorthositorului, de multe ori prin slăbiciunea firii de carea săntem ținuți, pricinuiaște greșale la îndreptarea tipăririi. Deci pentru aceasta atât către cei întâi stătători în rândulala Besearicească cu smerenie mă rog, cât și la toată pravoslavnica obștime cu cucerire im[i] fac datoria cearerii. Ca ori ce greșală, în cuvânt sau în slove veți găsi, să îndreptați cu cuget bland, și să mă iertați pre mine neputinciosul Iară cel ce știe ascunsurile inimilor, să vă învrednicească amânduror iericirilor

Smeritul între Ierodiaconi,

Grigorie Râmniceanul

Protoeol, 1790—1792

Textul de mai jos este textul cel mai vechiu al tipăriturilor de acest fel. La pașochia din Miercurea Niraj mi-a fost arătat acest protocol, în care cea mai veche însemnare este din 1793. Acest protocol are formatul în folio și pe o foaie se repetă de 3 ori același text. Titlul nu se știe, de oarece lipsește Iată textul.

S'au născut prunc de partea..... la zioa..... la luna..... la anul..... de părinți de leagea grecească neunită pravoslavnici, a căruia Tatăl dar Muma..... lăcuitarui în..... S'au botezat și cu sfântul Mir s'au uns prin mine mai jos iscălitul paroh și preot al Biseariciei Hramului..... În zioa.... luna..... anul mai sus numit. Și s'au dat în sfântul Botez pruncului nume..... Naș au fost..... lăcuitarui..... Cu chiar mâna sa..... paroh.....

Textul este încadrat cu 2 linii paralele.

Liturghii, Sibiu 1807.

Sfintele/și Dumnezeestile/Liturghii/acelor dintru sfinți părinților noștri/alui/Ioann Zlatoust/alui/Vasile cel mare/alui/Predeoștenii/ a doaoară tipărită/in zilele preainălățatului Împărat/Franciscus al doilea/Cu slobozia înălățatului crăescului Gubernii a tot Ardealului /S'au tipărit în Sibiu în Tipografia lui Ioann Bart /1807

In 4°. Tipărit cu negru și roșu, două feluri de caracter, cu litere mai mici și mai mari. Rânduri 24—28 pe pagină. Verso titlului este gol. Are 2 foi fără numerotație și 316 pagini numerotate. La pag. 126 este o gravură, Sfântul Vasile cel mare. La pag 176 altă gravură, Sfântul Grigorie, ambele fără semnătură.

La sfârșit numai atât:

Sfârșit și lui Dumnezeu laudă.

Octoih mic, Sibiu 1808

Bibliografia veche românească, Vol II pag 534, nr 745 amintește această carte după Iorga *Scrisori, II*, pag 109 și 128 Cartea este următoarea

Ceale opt glasuri sau octoihul cel mic cu orânduirea vecernier, liturghiei împreună glasurile cu podobile/catavasile, irimoasele, polideul, prapealele cu sveatulnele, și Voscrae/snele de peste tot anul / Tipăritu-s'au cu cheltuiala lui Simeon Pantea din Salcio/Sibiu/În tipografia lui Ioan Bart / 1808

În 8°, tipărit cu negru, și foaie și 352 pagine numeroase, cu 27 rânduri pe pagină Titlul este incadrat într'un chenar simplu, pe verso se află o gravură reprezentând pe Is Hs

Protocolum, Sibiu 1811

I *Protocolum/pentru însemnarea/Botezaților/pe seama/bisearicilor ne-unite din/—/Prin slobozema În K Gubernium, Sibiu/Tipărit in Tipografia lui Ioann Bart/1811*

In-folio, tipărit numai cu negru, rubricile sănt despărțite cu liniatură Pentru trecerea botezaților sănt 12 rubrici orizontale, iară datele ce urmează să fie trecute sănt pe două pagini cu 11 rubrici principale Aceste sănt următoarele și Anul Domnului, 2 luna 3 zile 4 Din botez s'au dat pruncului nume 5 Numele și Polecra Părinților pruncului, 6 Locul de unde sănt Părinți pruncului, 7 Numele și polecra Nașului sau a Nașui prim care s'au botezat 8 Numele și Polecra Preotului care au botezat 9 Cu sfântul mir e uns? (Două rubrici e, nu) 10 Oltuit e [de] vărsat? (două rubrici olt, nu) 11 Reflexule din care pricină nu s'au oltuit vărsat Dintre părinților sau doftorilor

Protocolum, Sibiu 1811

II *Protocolum/pentru însemnarea/căsătoriților/pe seama/bisearicilor ne-unite/din/—/prin slobozenia În K Guberniu/Sibiu/Tipărit in Tipografia lui Ioann Bart/1811.*

In-folio, tipărit numai cu negru, rubricile sănt despărțite cu liniațură. Pentru trecerea căsăroriștilor sănt 12 rubrici, iară datele ce urmează să fie trecute sănt pe două pagini cu 11 rubrici. Aceste sănt 1 Anul Domnului 2 luna 3 Zile 4 Numele și polecra celui ce s'au căsătorit 5 Locul nașterei lui și al ținutului 6 Numele și Polecra fetii sau a nevestii 7 Locul nașterei ei și a ținutului 8. Intre întâia, a doao, sau a treia căsătorie 9 Numele și polecra Numelui 10. S'au vestit în biserică la luna și zioa 11 Numele și polecra Preotului cununătoriu.

AUREL FILIMON

Târgul-Mureș, Martie 1930

VIII.

Viitorul cu „vadere”.

În conjugarea auxiliarului cu care se formează viitorul în românește întâlnim câteva forme neexplicate încă în mod satisfăcător nici de H. Streller (*Das Hilfsverbum im Rumänischen*, în „Jahresbericht-Leipzig” IX p. 50 și u.), nici de alții. Încercând în cele următoare să explic câteva dintre ele, aş vrea să observ în mod preliminar, că paradaigma prezentului indicativ al verbului *vrea* cuprinde la noi câteva forme completive. Fenomenul acesta e cunoscut mai ales la verbe des întrebunțate, precum e verbul „a fi” — în a cărui conjugare au intrat la noi forme ale lat *fieri*, și care cuprinde și în alte limbi forme completive (cf lat. *sum — fui — esse*, germ *bin — sei — gewesen — war*, slav *esam — byl* etc) — sau „a umblă” (cf fr *je vais — nous allons — nous irons*, istorom. *meg — pás* „mergi!” și *homo* „să mergem, haide” — *i-voj* „voiu merge”) și alte câteva. Formele completive pot să fie împrumutate din conjugarea unor verbe deosebite, ca în exemplele amintite și chiar la lat. *velle*, care formează persoana 2 (vis) de la tul-pina *vt* (cf. Stoltz-Schmalz, *Latinische Gramm*⁵ p 311) și precum vom vedea că e cazul la românescul va — sau în conjugarea unui timp sau mod verbal intră forme din

25*